

Victoria, British Columbia, Canada. 3. Juli, 2003.

Til Danmarksfjord med Eigil Knuth.
Historien om Fnobus Ø.

1954.

Beretningen er baseret på mine, meget sparsomme notater, og på Knuth's detaljerede dagbog, som jeg fik lejlighed til at læse og afskrive dele af omkring år 1980.

Jeg kom til Station Nord i Maj måned 1952, og arbejdede der som teletekniker og telegrafist indtil sommeren 1954, hvor jeg skulle rejse hjem til Danmark efter at min kontrakt var afsluttet. Arkæologen Eigil Knuth, min ven fra Pearyland Ekspeditionen i 1949, havde sendt mig et telegram, hvori han bad mig ledsage ham på en tur til Danmarksfjord inden jeg rejste fra Station Nord. Jeg tog med glæde mod tilbudet, og denne lille ekspedition blev afslutningen på min Grønlandskarriere.

Via Bluie West One kom Knuth til Thule, (Blue Jay), hvor han landede den 7. Juli 1954, kl 19. Med samme US Air Force maskine kom også Radio- og Vejrtjenestens chef, Holten Møller, samt Amerikaneren, Jack Crowell.

Blandt velkomstkomiteen var: Forbindelsesofficer Frank Petersen, Kolonibestyrer Mørch Rasmussen, og to mænd fra Østgrønlands Slædepatrulje, Steen Malmquist og Schifter-Holm. De to sidstnævnte havde rejst med hundslæde fra hovedkvarteret ved Daneborg til Station Nord tidligere på året.

Knuths plan var, for os at sejle til Danmarksfjord i motorbåd, men Malmquist oplyste at der ikke var nogen chance for sejlads, da hele området stadig var dækket af vinterens is.

8. Juli fløj Knuth med Slædepatruljefolk og Holten Møller fra Thule til Station Nord. Her blev han modtaget af flere gamle kendinge som: Edmund Nielsen, Hamann, Høegh, Ostenfeldt, Steen Petersen og undertegnede. Stationen var, trods sommeren, stadig begravet i 50-100 cm sne. Smeltningen var ca. fjorten dage senere end tilfældet var i 1952. Knuth blev sammen med Slædepatruljen installeret i en af de gamle Amerikanske Atwell hytter.

9. Juli, efter vi havde haft krigsråd, gik vi på opdagelse ud på isen vest for halvøen. Det viste sig sikkert nok at gå gennem smeltevandet på isen, og det blev besluttet at vi kunne gå på ski, iført gummistøvler, ved de følgende rejser. Først til Prinsesse Dagmar Ø, hvor Knuth, som de andre steder vi besøgte, håbede at finde eskimoiske teltringe og andre tegn på menneskelig virksomhed. Senere til Prins Frederiks Øer ved Danmarksfjordens munding.

10. Juli drog vi af sted mod øen slæbende på meget tunge rygsække. Solen skinnede og i begyndelsen gik det rask på denne undervands skitur, men senere blev føret meget tungt gennem våd sne, og vi kom langsomt frem med hyppige stop. Under disse ture var der en livlig lufttrafik over stationen. Ganske få steder var der huller helt gennem den halvanden meter tykke is, og en enkelt gang så vi en sæl stikke hovedet op. Der var kun få store isfjælde i området, omgivet af åbent vand, og vi holdt os langt væk fra disse kolosser. Føret blev igen bedre, men det var vanskeligt at komme over tidevandsrevnen da vi gik i land på øen. En snebar plet viste sig at være så leret, at vi fortsatte for at finde en passende teltplads. Vi fandt et sted ved et elvleje uden ler, men med skarpe sten, (Fakir sten). Der var en kraftig vind, og med temperatur nær nul grader var det nederdrægtigt koldt. Vi var slet ikke forberedt på sådant vintervejr på denne årstid og havde hverken vanter eller anorak med. Teltet blev sat op på den våde sne, og efter en kop chokolade var vi så trætte at vi gik i soveposerne klokken 01. Regnen trommede på teltdugen og udsigterne for resten af turen var ikke gode.

11. Juli vågnede vi op i et vådt telt, men regnen hørte op og der kom endda en smule sol. Vi spiste en portion blodbudding og blev opmuntrere af stadig bedre vejr. Vi fortsatte nordpå, gennem tung sne på land, men efter at have forceret tidevandsrevnen, kom vi ud på hård, glat is og gjorde god fart.

Eigil gik senere i land, hvor han fandt et dejligt område med blomster og en tør grusplet hvor vi teltede. Vejret så atter lidt truende ud, så efter at vi havde undersøgt omegnen for noget af interesse, gik vi til ro efter et måltid.

12. Juli. Efter havregrød startede vi turen rundt Dagmar Ø uden telt og rygsække, men forsynet med ski, og med chokolade og blodbudding i lommerne. Vi gik på de snebare rygge i fjeldet, indtil vi tog ski på og

fortsatte tværs over øen. Føret var nogenlunde og vejret klart, med fin udsigt over isen til Kap Bernhardt ved Hagens Fjord. Vi nåede vestkysten ved middagstid, og skulle så passere en temmelig stor elv med rivende strøm. På ski gik vi over de store sten i bunden af elven, men fik alligevel gummistøvlerne fulde af vand. Videre nordpå, dels på land, og dels på isen nær tidevandsrevnerne. Endnu en stor elv spærrede og vi måtte langt ind i landet for at komme over den. Der var en svag mulighed for at finde Mylius Eriksens efterladte slæde fra 1907, så vi holdt skarpt udkig på den videre tur, men fandt intet spor af den gamle ekspedition. Vi fortærede blodbudding og skiltes så, da Eigil gik langs kysten, mens jeg gik til fjælds med skiene på nakken. Ingen af os fandt noget af interesse, og isøen, (kaldet Isgrunden på nyere kort), nordvest for Prinsesse Dagmar Ø, var ikke synlig. Vi mødtes igen ved øens nordligste punkt, og gik videre langs østkysten. Eigil fandt den eskimoiske boplads som han havde besøgt i 1952, og samlede noget proviant op som han havde deponeret der. Dødrætte nåede vi teltet ved midnatstid, efter at have gået i næsten 15 timer, og tilbagelagt omkring 42 kilometer.

13. Juli. Vi brød op om eftermiddagen og satte kurs mod Station Nord. Føret var godt i en times tid, men blev så igen tungt med våd sne. Vi stødte på et par meget store søer på isen og de syntes at være uden bund. Vi var godt sultne, så det var en fryd at få et godt måltid, da vi nåede frem til stationen. Eigil flyttede atter ind i Atwell hytten, mens jeg sov i mit telt, langt fra den støjende station. Motorbåden, som vi skulle bruge til at sejle til Danmarksfjord, var ankommet fra Thule, men motoren manglede. Crowell havde sendt os noget chokolade, og det var en venlig gestus fra denne gamle, arktiske skibskaptajn. Han var meget interesseret i Eigils, og andre Danskeres gøremål i Grønland. Da jeg i 1952, fra Station Nord, kom tilbage til Thule på et kort besøg, blev jeg inviteret til Crowells hus på basen, og tilbragte lidt tid hos Jim Crowell og hans kone. Jim var oprindelig skibsfører og havde i flere år sejlet i polar farvande. Han var nu civil rådgiver for U.S. Weather Bureau.

14. Juli. Snevejret og minus en halv grad celsius. Eigil bemærkede, hvor ganske anderledes sommeren i 1949 havde været for os i Brønlund Fjord, kun 200 km væk. Bådens motor var ankommet, men vi manglede stadig årene. Snevejret fortsatte næste dag, hvor Eigil, fra gamle vejrmeldinger, fandt ud af at der i 1953 havde været en varmere periode i begyndelsen af Juli måned, og at denne, sammen med en kraftig sydvestlig vind sikkert fjernede isen fra Nord's omegn. Da Schifter-Holm var blevet forkølet, fortrak Eigil til sit telt på dets gamle plads nær hytten.

16. Juli. Eigil var ikke blevet særlig godt behandlet af, hverken Grønlandsdepartementets chef, Eske Brun, eller Vejrtjenestens chef, Holten Møller. Disse så på ham som en besværlig gæst, som helst skulle holdes udenfor Station Nord's beslutninger. Eigil, en meget erfaren mand, syntes til gengæld at hele det store projekt kunne være blevet opført andetsteds i området med meget mindre omkostninger. Både Slædepatruljens folk og jeg, havde sympati for Eigil og hans arbejde. Vi syntes det var en skam at han skulle holdes uvidende om store og vigtige oplysninger. Vi oprettede derfor en radio lyttepost i Atwell hytten, som Eigil straks døbte spioncentralen. Vi kunne således holde os fire sammensvorne, a jour med nyheder vedrørende stationen.

Radio sender og modtageren, som jeg havde købt i København i 1946, var meget apropos, virkelig en spionradio. Den var fremstillet i Tyskland under anden verdenskrig til brug i Engelsk talende lande. Den findes nu hos Polar Centret i København. Malmquist og Schifter-Holm havde lånt radioen da de om foråret kørte patruljefart længere nordpå. De var da i stand til at kontakte basen i Daneborg, 1000 km sydligere.

Jeg var naturligvis klar over at denne spionvirksomhed kunne koste mig mit telegrafist certifikat, men respekt for bureaukrati har jeg aldrig haft. Vi hjalp alle til i køkkenet, til trods for at Slædepatruljens folk måtte betale 15 kr. om dagen for opholdet på stationen. Et andet eksempel på urimeligt bureaukrati var, at Holten Møller insisterede, at selv uformel trafik mellem Thule og Nord, skulle formes som telegrammer på de dertil opsendte blanketter. Disse skulle betales som alle andre telegrammer, så penge måtte overføres fra et departement til et andet. Da vi havde hundreder af korte meddelelser om fragt og flyvninger, ville det have resulteret i en masse papir, og desuden have forsinket mange oplysninger. Da vi fra begyndelsen havde ordnet alt dette med uformelle noter, fortsatte denne metode indtil jeg forlod stationen.

17. Juli. Snevejret fortsatte med fornyet kraft. Flere Air Force fly var strandet på stationen, da vejret i Thule også var dårligt.

18. Juli klarede det op, men det var stadig koldt med temperaturer mellem plus og minus een grad. Eigil aftegnede de Amerikanske kort over området omkring Danmarksfjord's munding. Om aftenen snakkede vi

med en pilot fra et af de strandede C-124 maskiner. På vej tilbage til Thule lovede han at se på issituationen i nogle områder mellem Nord og Danmarksfjord. Punkterne blev af Eigil mærket med A, B, C og D, på pilotens kort. Da maskinen lettede gik jeg ned til et parkeret Weasel køretøj, med radio installation, og kontaktede piloten som gav mig de ønskede oplysninger. Amerikanerne havde i det hele taget været meget venlige overfor Eigil, og havde ved mange lejligheder muliggjort Eigils rejser. I 1952 fik han, på en tur fra Nord til Herlufsholm Strand, lovet nedkastning af en container. Han ville gå over isen til stedet hvor han tidligere havde fundet en konebåd, og tilbringe sommeren der. Undervejs blev han bekymret, da han ikke vidste hvornår isen igen ville tillade ham at returnere. Da Captain Stover fløj over ham for at droppe lasten, stampede Eigil i sneen, "DO NOT DROP". En note blev så kastet ned med forespørgsel om han var ok. Han stampede YES, og gik så tilbage til Station Nord. I 1955, på en lang rejse til Danmarksfjord, blev han forsynet med proviant og andet ved flere nedkastninger fra Amerikanske luftfartøjer. Dette blev gjort helt uofficielt og med stor beredvillighed af piloterne.

Resultatet af observationerne ved Danmarksfjord viste at to bugter nær stationen havde åbent vand, medens isen lå ubrudt nærmere Danmarksfjord.

19. Juli startede vi på ny amfibie skitur mod et område mod vest hvor Eigil tidligere havde fundet en boplads. Vi slog lejr på en grusplet nærved og Eigil gravede i ruinerne det meste af dagen. Vejret var mørkt og truende. Næste dag gik vi videre til en hytte, som jeg, sammen med Schifter-Holm og Steen Malmquist, havde bragt ud fra stationen sidst i Maj måned. Hytten var tidligere blevet brugt til at huse en radio beacon, placeret ved Nord's landingsbane. Deltaet ved siden af hytten havde, ligesom nordenden af Prinsesse Dagmar Ø, kulstykker i leret. Det viste sig at vi kunne vade over det store delta uden at vandet løb ovenud i gummistøvlerne, så vi gik en lang tur i terrænet uden at finde noget af interesse.

20. Juli. forlod vi hytten i fint vejr og gik tilbage mod Station Nord. En del sne var forsvundet så vi gik ad omveje mod teltet, men så intet usædvanligt på de snebare pletter. Fra højderyggen på halvøen var der fin udsigt til bræen i vest og de store isfjælde i bugten. Tilbage i teltet spiste vi, hvorefter Eigil fortsatte gravningen en tid indtil det blev for koldt. Vi havde gået omkring 22 km denne dag.

21. Juli. Blæsende og koldt da vi pakkede sammen for at flytte en kilometer væk til en høj med teltringe. Her fandt Eigil nogle flintstykker af interesse og vi fortsatte med at undersøge andre snebare pletter i omegnen. Jeg forsøgte at bygge en varde på højen, men resultatet blev ikke godt, og den faldt sammen igen. Trods fakirsten under gummimåtterne sov vi godt fra 23 til 08. Næste dag var vejret igen dårligt med tåge og tunge skyer. Senere begyndte det at sne og den lille bæk som løb i går, var igen tør. Vi pakkede det hele sammen og gik tilbage til stationen. Føret var fint på isen, men der var nys på de mindre pytter.

I Atwell hytten diskuterede vi med slædepatruljefolkene de mørke udsigter for bådsejls . De tilbød straks at køre os, med forsyninger, til Prins Frederiks Øer, et tilbud, som vi med glæde tog imod. Eigil og jeg ville så forblive der så længe der endnu var mulighed for at gå tilbage over isen. I værste fald kunne vi gå den længere vej over land. Med det kølige vejr ville det nok vare længe før isen blev ufarbar.

Eigil gik til radiostationen for at tale med Holten Møller om vor tur. Denne havde intet mod planen, da han sagde at han jo ikke havde ret til at bestemme over Slædepatruljens folk. Han sagde intet om at jeg, indtil jeg var tilbage i København, stadig var ansat ved Radio og Vejrtjenesten. En pinlig episode, som bekræftede Holten Møller's førnævnte hang til reglementet, opstod da Edmund Nielsen ringede til radiostationen for at få oplyst hvornår hans fly ville lande. Edmund Nielsen havde været stationens leder i mere end to år, og skulle nu rejse hjem. Holten Møller bebrejdede ham opringningen, idet han forklarede at en privat person ikke sådan kunne bede radiostationen om oplysninger.

23. Juli. De næste dage var vejret meget dårligt. En del sne faldt og Eigil bemærkede, at han aldrig havde set lignende sommervejr noget andet sted i Grønland. Udsigterne for vor rejse til Prins Frederiks Øer var ikke gode.

25. Juli var der nogen bedring i vejret da en såkaldt VIP maskine landede om eftermiddagen. Ombord var General Myers og den hvidhandskede forbindelsesofficer, Frank Petersen. Eigil fortsatte sin kritik af Holten Møllers regime, som havde foranlediget en række hvidmalede sten sat op foran hovedkvarteret, som også havde et Station Nord skilt, formet som et isfjæld hvorpå var malet en radiomast, en rød sol og en sæl, hvilende på en isflage. Han syntes det hele ville have været mere passende ved en iskagebod. Maskinen, med gæsterne samt Holten Møller, forlod stationen nogle timer senere.

28. Juli. Strålende sol og varme gav os fornyet håb om en slæderejse. De store fly, C 124, fløj dagen lang pendulfart mellem Thule og Nord og hver af disse bragte omkring 25 tons fragt. Fra radiostationen rygtedes det at en Dansk Catalina maskine, ført af Hølge, kunne ventes til Nord omkring 8-10 August. Fra Sirius hovedbase ventedes besked, om Schifter-Holm og Malmquist kunne bringe os til Øerne og returnere senere end 1. August.
29. Juli. Igen fint vejr, så meget af sneen var smeltet og afrejsen blev fastsat til om aftenen. Eigil og Malmquist gik ned til stranden for at finde et godt sted at passere tidevandsrevnen. Der var stadig et lag nysis på søerne, så afgang blev udsat til næste dag. Resten af dagen gik med pakning af proviant og aftapning af petroleum.
30. Juli. To pakkede slæder transporteredes med jeep og påhængsvogn til stranden. Undervejs måtte vi vente til en C 124 var startet, før vi kunne køre ud ad landingsbanen. Meget af sneen på isens overflade var smeltet. Eigil og jeg ventede på isen, medens Schifter og Malmquist hentede deres hunde. Eigil og Malmquist startede en halv time før os. Føret var udmærket og vejret godt. Hundene, som havde været uvirksomme i lang tid, var ivrige, så vi gjorde god fart. Eigil nød, nok en gang, at rejse med hundeslæde. Noget senere gjorde de mange søer os, og hundene, trætte. Hundene, især fordi de blev våde ved hver overgang, og vi, fordi det var vanskeligt, på ski at komme op af vandhullerne. Der var også mange forsinkelser på grund af revner uden bund. De var smalle nok til at kunne forceres på ski, men ofte blev støvlerne fulde af vand. Eigil gik foran og valgte ruten rundt om de største søer og revner.
31. Juli. Ved tretiden gik vi i land efter kun at have kørt 17 km. Der var stadig 42 km tilbage før vi nåede øerne så vi besluttede at slå lejr og hvile både dyr og mennesker. Eigil og jeg inviteredes til festmiddag i patruljeteltet, hvor vi fik hønsekødssuppe og svinehjerter i flødesovs, med appelsiner til dessert. Ved syvtiden tørnede vi ind og sov til først på eftermiddagen. Klokkeren 19, efter morgenmad, fortsatte karavanen på isen. Et snedække viste sig at være en fordel, dels fordi det gjorde det nemmere at komme op af søerne, og dels fordi nyisdækket var tyndere. En vanskelighed på disse ture var, at skispidserne blev fanget af iskanten på den modsatte side af søerne. De to andre havde meget besvær med at komme frem, medens Schifter og jeg af og til kunne sidde på slæden, og også holde lange hvilepauser. Vi passerede et par kilometerlange isflager, som ikke kunne stamme fra den lille bræ i den bugt vi nu kørte over. Vi nærmede os Kap Ringkøbing, og klokken 2 gik vi i land på nordvestsiden af næsset. Eigil så straks eskimoiske teltringe, og da Patruljefolkene var trætte, og gerne skulle være tilbage på Nord den første August, slog vi lejr på en terrasse. Et hoveddepot blev sat op før vi undersøgte terrænet nærmere. Flere terrasser med fakirsten fandtes længere oppe i landet. På den laveste terrasse var der seks eskimoiske teltringe. Vi blev igen inviteret til middag i det andet telt, som var sat op på næste terrasse over os. Pemmikan, knækbrød og kakao stod på menuen. Eigil gik bagefter langs kysten, mens vi tre kravlede op i fjeldet bagved lejren. Så til køjs fra kl. 8 til 15. Vejret var stadig meget fint, og kl. 19 blev patruljeteltet taget ned og folkene pakkede til rejsen tilbage til Nord. De gav os en stor kasse fuld af restproviant. Jeg havde taget spionradioen med mig, og kl. 2010 havde jeg radioforbindelse med Munk-Madsen på Station Nord. Der var en note til Schifter-Holm fra Daneborg, og Malmquist fik sendt et telegram til København. De drog af sted kl. 2030 med deres 18 hunde, Malmquist havde 10 og Schifter 8. Noget senere slog vinden om og det blev 12 graders varme. Vi gik ud og søgte i teltringene og fandt begge en del småting af interesse for en arkæolog.
1. August, 1954. Videre undersøgelser af ruinerne og rekognoscering i området. Vi så, til vor forbavselse, at tidevandsrenden var fuld af laks. Det blev så varmt at vi måtte lægge anorakkerne og gå omkring i skjortærmer. Jeg kravlede op på et plateau og fandt er vandfald deroppe. Eigil forsøgte laksefangst, men havde intet held. Tilbage i teltet havde jeg den aftalte radioforbindelse kl. 2010. Malmquist fortalte om deres hjemrejse som kun varede seks timer. Hans hunde faldt i en bred revne og svømmede over, men det lykkedes ham at holde slæden oven vande uden at han selv blev våd. Der var store forandringer på isen, sporene var forsvundet, og en stor revne var opstået fra Dorsethøjen til sydspidsen af Prinsesse Dagmar Ø. Han mente dog at vi stadig kunne gå hjem over isen indenfor den næste uge. Af andre nyheder: Westerlund havde været på besøg, Ostenfeldt var nu i Thule og Julius Nissen var kommet til skade ved benzin tromler. Landingsbanen lukkes i to uger for reparation. Juli måneds gennemsnits temperatur havde været plus 2,5 grader, mod plus 5,7 i fjor. Hele denne telegrafiske udveksling af nyheder fandt sted gennem den ganske lille spionradio.

2. August. Det strålende vejr fortsatte, og vi satte en del proviant til side som hjemrejsedepot. Kl. 14 gik vi sydøstover og kom hurtigt over den første bugt til et stenet næs, hvor vi satte rygsækkene og undersøgte næsset for teltringe. Der var meget åbent vand udfor den store elv i den næste bugt. Det var på dette sted vanskeligt for os at komme over den brede tidevandsrende. Vi gik videre mellem isfjelde mod den næste halvø. Der var meget sne på land, så kun små pletter af grus var synlige. Vi byggede en varde, og kl. 18 begyndte tilbagetoget mod rygsækkene. Vi kunne skimte Prins Frederiks Øer mellem de mange isfjelde. Vi måtte skynde os for at nå tilbage til radioforbindelsen kl. 20.10. Malmquist var ved telegrafnøglen denne gang og gav os en opdateret ismelding. Eigil bad mig fortælle at man ikke burde ængstes, hvis vi ikke hørtes i radioen de næste par dage, da vi ville være ude på øerne. Eigil var bekymret over lidt tandpine som vi håbede ikke ville udvikles til tandbyld. Han havde endda, inden afrejsen fra København, fået en omhyggelig tandpleje for at undgå den slags ubehageligheder. Under Pearyland Ekspeditionen i 1949-50, havde geologen Ellitsgaard måtte trække en tand ud på Eigil. Jeg huskede hvorledes vi havde brugt whisky som bedøvelsesmiddel.
3. August. Vi pakkede sammen til turen mod øerne, men havde så meget besvær med at komme over tidevandsrenden udfor lejrpladsen, at vi måtte gå tilbage til slædesporene for at komme ud på isen. Den første time gik det fint, men tåge, som sås mod nord, trak over isen og skjulte senere alt. Vi styrede mod den største af øerne, og Eigil brugte kompas for at holde kursen. Han var en vittig natur, og sagde ved denne lejlighed, "Bliv ikke væk i taagensen"! Føret blev værre som vi nærmede os øen, hvor søerne og revnerne var så dybe at vandet løb ovenud i gummistøvlerne. Vi kom i land på en grusplet, tømte støvlerne og vred bukserne. Fortsatte nu vor vandring langs Pladeø og kom igen ud på isen ved at kaste rygsække og ski over den brede tidevandsrevne, og så selv hoppe over. Efter en times gang i tågen stødte vi på en lille ø, vest for den store Pladeø.
Eigil brugte sine egne betegnelser på mange ting. For eksempel sagde han, "Biblioteksfliser", om de flade, opadvendte sten vi fandt på øen. Den samme slags fandtes i Pearyland. Andre morsomme udtryk var, "Mumiehulen", for Atwell hytten, fordi han ofte fandt befolkningen bevidstløse i soveposer. Han havde også adopteret flere af mine udtryk som at boble, for at sove, fakirsten og det meget usædvanlige udtryk "Fnobus". Det er passende at fortælle hele historien her.

I året 1946 arbejdede jeg for instrumentfirmaet Radiometer i København. Jeg havde der en kollega som led af en alvorlig ørensygdom, og blev opereret for denne. Derefter blev han sendt til rekreationshjemmet Montebello i Nordsjælland, hvor han forblev i en månedstid. For at opmuntre ham deroppe sendte jeg ham en bog med tossehistorier. I denne bog fandtes en historie om en mand som på et postkontor vil sende et telegram med teksten: Fnobus, Fnobus, Fnobus, osv, tyve gange. Da han ikke kan bestemme sig for en passende underskrift, foreslås, Fnobus, hvorpå manden siger, at det er da helt tosset at have Fnobus enogtyve gange i et telegram.

Denne historie må have gjort et vist indtryk på min ven, for da jeg næste år befandt mig på vejrstationen Daneborg, fik jeg, ved juletid, et telegram med teksten Fnobus Fnobus, etc. Kollegaen forklarede senere at han havde besvær med at få telegrammet sendt, da postkontoret påstod at dette var et kodetelegram, og et sådant måtte man ikke sende. Kun ved at underskrive en erklæring på, at der ikke var nogen skjult mening i telegrammet kom det af sted.

Da jeg kom til Station Nord i 1952, lancerede jeg Fnobus ordet som lokal betegnelse på støvkugler, (nullermænd), som var talrige under senge og andet møblement.

I 1954 hørte Eigil udtrykket mange gange under opholdet på stationen, og da vi så på denne soppetur i tåge stødte på den lille ø, sagde han: "Haagensen, denne ø skal hedde Fnobus Ø".

Jeg glemte helt episoden indtil vi begge var i København det følgende år. Eigil ringede da til mig og oplyste, at det gravalvorlige stednavneudvalg for Grønland, sammen med mange andre forslag, havde godtaget hans forklaring på navnet Fnobus.

Meget senere, i 1980, fandt jeg hos Geodætisk Institut det kort, hvorpå Fnobus Ø forekommer. Det er Ortofotokort 81 01 NV, og jeg var glad for at have bidraget til Grønlands geografi.

På den videre rejse i nærheden af Danmarksfjords munding, gik vi efter kompas i tågen mod halvøen som danner den østlige pynt af fjorden. Føret blev usædvanlig dårligt, med brede revner og dybe søer. Det var især vanskeligt at komme op af søerne, og de tunge rygsække gjorde det ikke nemmere. Det var nødvendigt at løfte benene højt og skubbe af al kraft på skistavene for ikke at glide tilbage i hullet. Omkring kl. 1930 så vi endelig konturerne af landet forude. Kort før landgangen kom Eigil ud at svømme da han skulle passere en bred revne, og jeg måtte hale ham op igen. Efter at have tømt støvlerne og vredet sokkerne gik vi videre over land. Eigil havde det ikke godt i det våde tøj og i den klamme tåge. På et større område uden sne, men dækket af fakirsten, slog vi lejr, da der syntes at være gode muligheder for arkæologifund. Eigil løb rundt for at få varme i kroppen, også for at kigge efter teltringe, mens jeg lavede hønsekødssuppe med pemmikan. Ved totiden gik vi til køjs, godt trætte efter dagens strabadser.

4. August. Stadig tåge. Eigil havde ikke sovet meget grundet sult og kulde efter dukkerten, men vi havde kun det petroleum som var i primussen, og det skulle strækkes til madlavningen. Vi brød op og fulgte kysten mod sydvest, måtte uafbrudt veksle med at bruge ski på sneområderne, og gå med skiene under armen på den lerede jord. Vi nåede omsider næssets spids, og gik nu langs et smalt stræde mellem tangen og Prins Frederiks Øer. Dette stræde blev senere kaldt Vimmelskiftet. Eigil foreslog mange af de stednavne som nu findes på kortet. Der var mange teltringe i området og Eigil gjorde mange interessante fund på denne halvø. Endelig lettede tågen og vi kunne se øerne og mundingen af fjorden helt ned til Kap Renæssance. Vi teltede på en meget lille snefri plet, spiste pemmikan og blodbudding.
5. August. Elendigt vejr med regn og tåge. Det så ikke godt ud for hjemturen til Kap Ringkøbing. Vi havde ikke meget proviant eller petroleum tilbage. De 14 km over vanskelig is uden god sigtbarhed var slemt nok, men skulle vi gå vejen over land, ville det blive til 48-50 km. Efter morgenmaden klarede vejret lidt op, så vi gik ud over isen direkte mod kapet. Denne rute var noget bedre end uturens med længere perioder mellem søerne. Tågen kom igen og det begyndte at sne, Eigil gik foran efter kompas og var så uheldig endnu en gang, at få støvlerne fulde af vand. Vi forsøgte en genvej mellem isbjergene, men blev standset af en meget bred revne, og måtte gå flere kilometers omvej til den anden side af næsset til vor lejr. Vi havde et stort ædegilde med forlorn skildpadde, citronsaft, blodbudding og ananas. Vi havde lidt af tørst på isen, da al sne og is derude var salt. Kl. 2010 havde jeg radioforbindelse med Ibsen på Nord, som meldte regn og tåge der. Vor temperatur var kun plus 1.5 grad. Der var intet nyt om Catalinaen.
6. August. Gråt vejr, men god sigtbarhed. Eigil foretog de sidste opmålinger på teltringen, og efter et godt måltid satte vi kursen mod stationen, slæbende på tunge rygsække. Føret var uventet godt, og kun i få tilfælde måtte vi passere søer hvor den ene af os, fra bredden, måtte oplyse den anden om fribordet på støvlerne. Eigil målte længden af det store isfjæld til 4000 skridt, ca. 3 km. Vi gik i land ved depotet, som vi tog med os. Fortærede nogle appelsiner og kom igen ud på isen hvor det gode føre fortsatte. Kl. 19 ville vi til ønæs som lå lige foran os, og vi håbede at kunne slå lejr inden radiotid kl. 2010. Det viste sig at være meget vanskeligt at nå stranden denne gang på grund af brede revner og søer uden bund. Kl. 2000 måtte jeg tømme hele rygsækkens indhold ud på isen, og sætte radioen op med antennen mellem to skistave. Eigil fandt det så morsomt at se en radiostation på en isflage, at han tog flere fotografier af fænomenet. Nord havde glemmt radioaftalen og svarede ikke på opkald. Ikke før kl. 21 kom vi ind til land og satte teltet op. Vi gik dog videre for eventuelt at finde teltringe så vi kunne kampere på et mere interessant sted. Undervejs oplevede vi et mærkeligt fænomen, som dog havde en naturlig forklaring. Eigil mærkede en branket lugt, og da jeg kom nærmere til ham kunne også jeg lugte det. Vi tænkte straks på svovlvulkaner, men i virkeligheden var det blot en glød fra Eigils cigaret som var faldet ned i hans brystlomme, hvor den havde antændt hans kameluldshue. Denne balaklava hovedbeklædning blev populært kaldet balalaika, og det var et udtryk som jeg også senere brugte på mange rejser i Canada's Arktis. Vi fandt flere stykker forarbejdede hvalben, og gik tilbage for at hente rygsæk og telt så Eigil kunne undersøge stedet nærmere. Vi fik ikke noget at spise før kl. 23. Vejret var nu godt med sol og varme så det våde tøj kunne tørres. Eigil fandt en hvalkæbe som var nedfrosset i jorden. Der var mange store stykker hvalknogler i området samt et par teltringe, som endeligt bevis på at stedet havde været beboet. Jeg boblede mens Eigil dyrkede arkæologien.
7. August. Op kl. 10 til sol og varme. Efter morgenmåltidet gik vi begge op til bopladsen og forsøgte at grave den store hvalkæbe frem. Det lykkedes ikke, da den sad fast i permafrosten. Dagen gik

med nivellering og vandring over et større område. Ved radiokontakten om aftenen, fik vi en note fra Malmquist om at to Catalina maskiner ventes til Nord, en den 12. August, og en den 23. August. Eigil sendte telegram med anmodning om, at vi kunne blive sat af i Danmarksfjord når den første Catalina flyver sydpå, og blive hentet igen ved næste flyvning. Der var også en note fra den Britiske ekspedition ved Britannia Lake, hvor Ebbe Munck ønskede at tale med Eigil. Ved midnat, da det blev Eigils fødselsdag, overrakte jeg ham telegrammer med lykønskninger. Jeg havde medbragt officielle blanketter til denne lejlighed, og bundet dem sammen med et rødt bånd. Et af disse telegrammer var fra Knud Ellitsgaard, som havde været geolog på Pearyland ekspeditionen fire år tidligere.

8. August. Vi blev vækket af rumsteren udenfor teltet. Det skyldtes en lille ræv, som nok ikke kunne finde meget føde på dette sted. Tåge drev igen ind over landskabet. Mere af hvalkæben lagdes blot, men selvom vi nu havde 3 meter frigjort, kunne den stadig ikke røkkes. Vi fandt et skulderblad, som også var solidt forankret i permafrosten. Vi måtte vente på en opklaring i vejret, og det blev lidt bedre ved 18. tiden. Tilbage i teltet var det tid til radio kontakt. Eigil fik endnu fire telegrammer, et af dem var fra Kristen Sørensen, som foruden jeg, havde været telegrafist i Pearyland. Det var stadig ikke muligt at skabe radio forbindelse med Ebbe Munck, og forsøget blev udsat til næste morgen. Kl. 2130 brød vi op og kom uden store vanskeligheder ud på isen ved Hvalnæs, som det nu kaldes. Vi holdt os godt væk fra kysten hvor føret var fint. Ved tretiden var vi ved depotet på fiskehalen. Vi passerede en sæl på isen som nu blev så fuld af søer uden bund, at vi forsigtigt måtte passere disse ved kanten af hullerne. Det ville have været skrækkeligt at blive opslugt af sådan et sort hul. Efter at have brugt flere timer på at forsøge at komme i land, lykkedes det endelig ved at bruge en lille isflage som færge. Vi fik atter støvlerne fulde af vand. Klokken var næsten seks før vi kunne fortsætte til fods over land mod depotkassen. Der var en del sne, og i regnvejr ledte vi efter den mindst sumpede lejrplads. Der var meget flydetræ og kulstøv. Vi skulle nu have et ordentligt ædegilde, bestående af pemmikan, forloren skildpadde, ferskenes og chokolade med knækbrød. Klokken ni var jeg så søvnlig at jeg måtte tørne ind efter pemmikanen, og afbrød således det forsinkede fødselsdagsgilde.
9. August. Stod op kl. 16 og spiste skildpadden som morgenmad. Kl. 18 radioforbindelse med Nord og Daneborg. Ebbe Munck var nu i Zackenberg, 20 km fra Daneborg, men ventedes snart tilbage. Vi kunne dog ikke vente, da vi ville gå over land til Nord, i stedet for at forsøge over den rådne is. Der var kun ca. 14 km tilbage, men det var uvist hvor lang tid det ville tage over isen. Det var vigtigt ikke at miste chancen for at komme med Catalina til Danmarksfjord. Spionradioen opsnappede et stykke af et telegram, hvori Admiral Kjølens gik med til, at Catalinaen satte os af i Danmarksfjorden. Vi forlod stedet kl. 20 og tog en chance, ved at gå tværs over det store Delta, til hytten på den anden side. Det gik vældig godt da den største af elvene ikke gik over støvlernes kant, og det våde ler og sand var hårdt at gå på. Nær hytten blev det dog igen vanskeligt da der enten var dyb sne, eller ler, som sad fast på støvlerne. Elven før hytten gav noget vand i støvlerne, og da det regnede temmelig stærkt, var det godt at komme i hus. Olieovnen blev tændt og vi nød et indendørs måltid.
10. August. Vi sov til kl. 11 og forsøgte atter at få radiokontakt med Ebbe Munck. Det lykkedes ikke, så vi gik videre kl. 1430 i solskin med kurs direkte mod Nord som vi nåede kl. 18. Flere kilometer fra stationen kom Malmquist os i møde. Der var et telegram fra Kjølens som meldte: Catalina beordret til at udføre den ønskede transport dersom omstændighederne tillader det. Nok engang forsøgte vi at få forbindelse med Ebbe Munck, men han var med Catalina fløjet til Ellæ.
11. August. Tæt snevejr og fugtig kulde. Ebbe var nu ombord på Kista Dan, og Eigil kritiserede Station Nord's store radioinstallation. Senderen var i uorden, så man kunne ikke få forbindelse med skibet. Jeg var heldigvis uskyldig, da en ny radiotekniker nu passerede stationen. Eigil sammenlignede Nord med Mørkefjord situationen i 1938, hvor telegrafisten på hans ekspedition, med primitivt grej, havde regelmæssig radio kontakt med Danmark.
12. August lykkedes det endelig for Eigil at tale med Ebbe Munck på skibet. Han berettede om afslutningen på den Engelske ekspedition. Han var kommet til Britannia Lake med Sunderland flyvebåd, direkte fra London. Han mente at Catalinaen ville komme hertil den 16. og igen omkring den 25. Eigil flyttede ind i mit gamle værelse i mandskabsbarakken, mens jeg blev i Mumiehulen.
13. til 23. August fik vi en del sne, men pauser med godt vejr. Jeg fik radiokontakt med telegrafisten på Catalinaen, da den fløj mellem Ellæ og Mestersvig, men kunne ikke få klar besked om hvornår den ventedes hertil. Vi fik alle hår og skæg klippet. Eigil var forbavset over, at selv Mumiehulens

søvndyrkende medlemmer var til stede. Han havde ofte vanskeligt ved at sove og var nok lidt misundelig på os. Mange telegrammer og uformelle noter blev modtaget vedrørende Catalinaens gøremål. Skibet, Jopeter, sad fast i isen nær Daneborg og der blev fløjet isrekognoscering. Planerne ændredes næsten daglig, og tiden gik, til bekymring for Eigil, som syntes det snart var for sent på året at flyve til Danmarksfjord. Der var besøg af en US Air Force maskine fra Thule som bragte Jack Crowell og et Pearyland Ekspeditions medlem fra 1948, Johannes Troelsen. Eigil fik brev fra bl. a. Peter Freuchen. Vi så et meget stort fly, B-29, kredse over stationen.

24. August så det endelig ud til at Catalinaen ville komme, og den landede så kl. 5. Der fulgte lange diskussioner om vort mulige besøg ved Kap Holbæk i Danmarksfjord, som kompliceredes ved at maskinen ikke med sikkerhed kunne hente os igen før meget senere, tidligst 10. September. En kompromisløsning var, at give os nogle timers ophold ved fjorden medens Catalinaen fløj til Centrumso.

25. August var piloten Hølge parat til at sætte os ned ved Kap Holbæk på vej til Centrumso. Kl. 17 kørtes vor bagage ned til Catalinaen. Vi måtte være forberedt på et længere ophold ved fjorden så der var megen proviant med. Vi tog straks af sted med Catalina 856, NAUJA. Det var interessant at se det landskab hvor vi langsomt havde arbejdet os frem for kort tid siden. Knap en time senere landede vi ved kapet. En gummibåd blev pustet op, det blev til en lang rotur til kysten, da vi var omkring en kilometer fra land. Eigil og jeg roede mens isobservatøren, Kaptajn Smith, styrede. 1830 gik vi i land, desværre temmelig langt fra det punkt som, på Høeg Hagens kort fra Danmarks Ekspeditionen, er markeret, "Eskimoiske Kødgrave". Jeg satte straks radiostationen op, så vi kunne blive oplyst om returrejsen. Eigil så, som han havde ventet, at kødgravene i stedet var rester af boliger. Vejret var det bedst mulige, med varm sol og plus 4 grader medens vi ledte efter nye fund. Catalinaen blev ved Centrumsoen i en tid så vi havde 2-3 timer på Kap Holbæk før vi hørte støjen fra maskinen og ilede tilbage til landingspladsen. Eigil var vildt begejstret over hvad han havde fundet, men samtidig ked af, at have så lidt tid til rådighed. Malmquist kom ind med gummibåden, og landsatte samtidig et større depot til brug for slædepatruljens forårsrejser. Eigil efterlod også en del proviant, i det håb at han kunne komme tilbage næste år. Fra det dejlige sted, hvor det endnu var sommer, måtte vi returnere til, hvad Eigil kaldte en sneørken.

26. August kl. 00 lettede maskinen og landede snart efter på Nord. Eigil holdt skarpt udgik på hele turen for at notere lovende steder for eskimoiske bopladser.

27. August forlod Catalinaen Nord med Malmquist og Schifter-Holm, samt fem hunde. Eigil havde lovet at se efter de resterende hunde indtil de nye patruljefolk, Lytshøft og Madsen, kom. Han lagde træuld ind til en gravid tæve, Annie, og senere byggede vi et godt hus til hende. En af hvalpene døde ved fødselen, men den anden var ganske livlig. Eigil spekulerede meget på hvordan han kunne arrangere for et længere ophold ved Kap Holbæk i 1955. Et Navy plan kredse over pladsen og meddelte at Børge Fristrup var om bord. Eigil løb op til radiostationen og talte med den gamle ven fra Pearyland Ekspeditionen i 1948. På en vandring i området ved stationen fandt Eigil moskusoksespor. Det var en sensation for alle, da man ikke før havde set lignende i dette område.

1. September 1954. Dårligt vejr med tåge og gråvejr. En af arbejderne kom til skade, og stationslederen, Ziebell anmodede om lægehjælp fra Thule. Henad aften klarede det noget op, og en Albatros maskine med lægen ombord startede fra Thule ved midnat. Som navigationshjælp, transporterede Eigil, Ostenfeldt og jeg en radio beacon sender til nordenden af landingsbanen, hvor det tog en times tid at få den sat op.
2. September var der besøg af Børge Fristrup, Troelsen og Crowell, som forblev på stationen i nogle timer før de returnerede til Thule. Eigil sammenlignede arbejderne med FINDERUP Lade, hvor skæggede mænd kom og gik, på jagt efter Erik Møved.
7. September meldte radiostationen at en Catalinamaskine, 856, NAUJA, var på vej. Den ankom kl. 1735. og de to nye slædepatruljefolk blev installeret i Atwell hytten, som Eigil nu kaldte for øl og rabaldermusikstudie. Den fik navnet fordi jeg der havde opstillet en lille radiofonisender, som blev brugt til at transmittere musik til resten af stationen. Piloten, Hølge, havde den nye chef for Catalinagruppen, Kaptajn Wegener, med som passager. Der taltes om at lave ekspeditions huset i Brønlund Fjord til en kombineret patruljestation, og videnskabelig base for undersøgelser i området.

8. September pakkede Eigil de ting han vilde efterlade på Nord, for eventuel brug næste år. På anmodning om en klassisk musik transmission fra rabalderstudiet, spillede jeg Schubert's Wanderer Fantasi. Schubert var afgjort Eigil's yndlingskomponist, og gennem vinteren 1949-1950, havde jeg nydt meget af musikken som Eigil spillede på en rejsegrammofon.
11. September kom en C-54 maskine for at afhente byggeholdet, og jeg kom med denne tilbage til Thule, hvor jeg skulle reparere radiostationens sender.
13. September fløj Eigil til Thule og han fik piloten til at lægge vejen omkring Brønlund Fjord, som desværre var dækket af skyer.
15. September kom jeg med Amerikansk maskine til Blue West One hvor Eigil ventede på at en SAS maskine skulle bringe os til København.
19. September kom vi så med SAS tilbage til Syddanmark og landede i Kastrup kl. 22.

1955.

17. Maj rejste Eigil Knuth og Kristen Sørensen via Sønder Strømfjord og Thule til Station Nord. Grønlandsdepartementet havde denne gang lovet assistance i form af proviant og brændstof til den planlagte fire måneder lange ekspedition til Kap Holbæk. Instruksen til Station Nord's leder, Ostenfeldt, sagde endvidere, at ekspeditionen medbragte en radio sender-modtager, (spionradioen), og at radiostationen måtte holde kontakten vedlige med de rejsende.

De to gik til Danmarksfjord, undervejs hjulpet af depoter nedkastet fra US Airforce fly. Disse forsyninger var nedpakket i tromler, som fra lav højde kastedes ned i den bløde sne. Den uofficielle hjælp fra det Amerikanske militær gjorde faktisk ekspeditionen mulig. Mandskabet på Station Nord hjalp så meget som muligt med Eigils forberedelser, men typisk havde de instrukser fra København om ikke at bevæge sig udenfor stationens synsvidde for at hjælpe de to vandrere.

Spionradioen virkede upåklageligt i de måneder Knuth og Sørensen var ude, og de holdt forbindelsen vedlige med Station Nord og Catalina maskinen som skulle flyve dem tilbage.

Børge Haagenen, 4680 elk lake drive, rm 105, Victoria, B.C. V8Z 0B4, Canada.

ibber@shaw.ca